

Aksjologiczny wymiar Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

EWA MALINOWSKA
(Opole)

<https://doi.org/10.25167/Stylistyka27.2018.2>

Konstytucja jest najważniejszym prawem stanowionym, jest tekstem fundamentalnym dla państwa (Kita 2002: 69), określa zasady jego organizacji oraz podstawowe prawa i obowiązki obywatela. Dokument ten nie tylko kreuje nową rzeczywistość prawną, ale wskazuje też najważniejsze wartości państwa jako wspólnoty obywateli – jest tekstem silnie nacechowanym aksjologicznie. Zdaniem Piotra Winczorka od konstytucji oczekuje się, że będzie w sposób szczególny „aksjologicznie gorąca” (Winczorek 1997: 53), bowiem jako akt prawny najwyższej rangi musi być podporządkowana jasno określonej wizji aksjologicznej. Wartości konstytucyjne odnoszą się przede wszystkim do ustroju państwa oraz pozycji jednostki w państwie. Związane są z aktualną ideologią oraz refleksją społeczną. System wartości leżący u podstaw każdej konstytucji jest zmienny, uwarunkowany jest kontekstem historycznym, politycznym i społecznym (szerzej Malinowska 2008 i 2012).

Niniejszy szkic jest próbą ukazania aksjologicznego wymiaru aktualnie obowiązującej ustawy zasadniczej, tj. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. Interesują mnie wartości istotne dla wspólnoty komunikacyjnej, jaką stanowi zbiorowość określona w preambule konstytucyjnej jako: „my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej...”. Tekst konstytucji jest nośnikiem wartości ważnych dla Polaków, a predysponują ją do tego specyficzna treść, nadrzędna pozycja w hierarchii aktów normatywnych oraz wysoki autorytet społeczny. Informację o najważniejszych (absolutnych) wartościach przynosi

już wstęp konstytucyjny (preambuła) – to w nim *expressis verbis* wyrażone są najważniejsze wartości całej wspólnoty państwa:

[...] Ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej jako prawa podstawowe dla państwa oparte na poszanowaniu wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot.

Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali, wzywamy, aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka, jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi...

Są to zarówno wartości wysokiego rzędu, jak i deklaracja intencji prawodawcy konstytucyjnego. W kategoriach wartości próbuję odczytywać i interpretować zasady ogólne konstytucji (konstytucyjne zasady prawa) oraz rozdział o wolnościach i prawach człowieka i obywatela.

Zasady konstytucyjne, wyrażone *explicite* w pierwszym rozdziale Konstytucji RP oraz w preambule, to „najbardziej generalne i doniosłe decyzje autorytetu ustrojowego, kształtujące ustawę zasadniczą i tym samym charakteryzujące dane państwo i jego urząd” (Witkowski 1997: 85). Nadrzędną zasadą Konstytucji RP jest „zasada demokratycznego państwa prawa, urzeczywistniająca zasady sprawiedliwości społecznej”, która została wprowadzona już w grudniu 1989 r. w wyniku nowelizacji Konstytucji PRL (z 1952 r.). Zapożyczona od europejskich państw demokratycznych (Niemcy, Francja) zasygnalizowała nie tylko kierunek polskich przemian, ale przede wszystkim stała się sztandarową zasadą nowej ustawy zasadniczej. Jej przyjęcie jest przede wszystkim deklaracją intencji politycznych ustrojodawcy, uznaniem standardów demokratycznego państwa, takich jak: demokracja i pluralizm, demokratyczny system rządów oraz ich efektywność i stabilność, sprawiedliwe i demokratyczne prawo, gospodarka wolnorynkowa i jej społeczny charakter (Kruk 2002: 5–6). Oznacza to, że w treść Konstytucji RP wbudowany jest model tworzenia społeczeństwa obywatelskiego, który opiera się na trzech zasadach prawnych: państwo prawne, system demokratyczny i realizowane przez prawo zasady sprawiedliwości społecznej. Trzeba dodać, że wybór takich zasad jest wyborem europejskim, nie tylko ze względu na tradycję, lecz także ze względu na treści, które zawarte są w Statucie Rady Europy (Zakrzewska 1990: 9).

Istnieje duża różnorodność definicji oraz koncepcji demokratycznego państwa prawnego. Zdaniem Kazimierza Działochoy (1992), można ją sprowadzić do przyjęcia następujących założeń podstawowych:

1. Państwo prawne to takie państwo, w którym istnieje autonomiczny względem państwa system norm prawa. Prawo nie powinno być instrumentem władzy państwowej do realizacji jej doraźnych celów, lecz służyć powinno celom dalekosiężnym, opartym na wartościach społecznie akceptowanych, przy czym najważniejszą wartością jest godność człowieka i jego wolność.

2. Sposobem zapewnienia zgodności norm prawa z systemem aksjologii społecznej jest przede wszystkim demokratyczny sposób stanowienia prawa.

3. Państwo prawne jest państwem konstytucyjnym. Konstytucja zabezpiecza stabilność porządku prawnego jako istotną wartość społeczną tożsamą z poczuciem pewności i bezpieczeństwa.

4. Prawem w państwie prawa jest oprócz konstytucji ustawa jako akt prawny parlamentu, a także akty normatywne organów władzy wykonawczej wydane na podstawie wyraźnego upoważnienia ustawy i w celu jej wykonania.

5. W państwie prawa obowiązuje zasada praworządności formalnej, która zawiera nakaz legalności i nakaz przestrzegania prawa. Nakaz przestrzegania prawa przez organ państwa odnosi się zarówno do tworzenia, jak i stosowania prawa.

6. Państwo prawne to takie państwo, w którym istnieje rozbudowany system strukturalnych i formalnych gwarancji przestrzegania prawa, zarówno w sferze stanowienia, jak i stosowania (Działocha 1992: 20).

Próbie wskazania konstytutywnych cech pojęcia demokratycznego państwa prawa podjął Mirosław Wyrzykowski (1991). Badacz stwierdził, że „zasadnicze znaczenie ma godność człowieka i jego wolność – jako podstawowe elementy systemu praw i wolności obywatelskich – oraz system skutecznej ochrony tej wolności przed naruszeniem ze strony władzy państwowej” (Wyrzykowski 1991: 18). Konieczne jest też uznanie roli prawa jako fundamentu relacji między jednostką a państwem, bowiem to prawo, a nie władza, ma decydować o sposobie zachowań obywateli – adresatów norm prawnych.

Państwo prawa jest państwem konstytucyjnym, to znaczy, że konstytucja ma najwyższą moc prawną, a oprócz niej w państwie prawa obowiązują ustawy jako akty parlamentu. Aksjologiczna determinacja prawa jest zgodna z filozofią zakładającą, że źródłem prawa jest naród zorganizowany w demokratyczne państwo, a najwyższym wyrazicielem woli narodu jest sejm¹. Podkreśla się, że w „państwie prawnym władza państwowa (także ustawodawcza) musi mieć poczucie, że jest związana treścią obowiązującej konstytucji wraz z wyrażonym w niej systemem wartości” (Wasilewski 1992: 3).

¹ Szerzej na temat pojęcia państwa prawnego i jego ewolucji piszą Janina Zakrzewska (1990: 3–11) oraz Sławomira Wronkowska (1992: 347).

Należy zauważyć, że oprócz idei demokratycznego państwa prawnego Konstytucja RP przyjęła ponadczasową zasadę trójpodziału władzy (przyjęła ją już pierwsza polska konstytucja, tj. Ustawa Rządowa z dnia 3 maja 1791 r.). Zasada ta, nawiązująca do francuskiej myśli konstytucyjnej, zwłaszcza do dorobku Monteskiusza, określa sposób zorganizowania aparatu państwowego tak, by wydzielić w państwie trzy równorzędne, niezależne od siebie władze: ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą:

Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej (art. 10.1).

Równorzędność oznacza, że między trzema podmiotami władzy nie ma relacji podporządkowania czy nadrzędności. Przewidziano bardzo rozbudowane mechanizmy wzajemnego równoważenia się władz, regulując zarówno stosunki wewnętrzne w ramach organów władzy ustawodawczej, jak i stosunki między organami władzy sądowniczej i władzy ustawodawczej, stosunki wewnętrzne w ramach organów władzy wykonawczej, stosunki między organami władzy wykonawczej i ustawodawczej, a także stosunki między organami władzy sądowniczej i władzy wykonawczej. Celem postulowanego harmonijnego współdziałania władz jest zapewnienie sprawności działania państwa (szerzej Winczorek 1997: 6 oraz 2010a: 449–458). Konstytucja z 1997 r. nadzwyczaj silnie podkreśla, że „organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa” (art. 7).

Pojęcie państwa prawa łączy się z takimi wartościami, jak sprawiedliwość i godność człowieka oraz wolność jednostki. Priorytetową wartością *Konstytucji RP* jest właśnie człowiek, jego wolność oraz godność. Postanowienia o wolnościach i prawach człowieka umieszczono przed przepisami regulującymi organizację władz publicznych w bardzo rozbudowanym (56 artykułów) rozdziale II zatytułowanym *Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela*. Nazwy kolejnych podrozdziałów specyfikują ich treść.: *Zasady ogólne; Wolności i prawa osobiste; Wolności i prawa wspólne; Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne; Środki ochrony wolności i praw; Obowiązki*. Maria Kruk spostrzega, że „regulacja ta oparta jest na przeciwstawieniu koncepcji praw obywatelskich w poprzednim systemie i oparciu ich na standardach międzynarodowych” (Kruk 2002: 9). Trzeba dodać, że wysunięcie tego zagadnienia na czołowe miejsce jest wspólnym elementem większości współczesnych konstytucji w naszym kręgu kulturowo-politycznym (odmiennie tylko na Węgrzech). Usytuowanie

w tytule II rozdziału Konstytucji RP na pierwszym miejscu leksemu *wolności* jest explicitną informacją o systemie wartości prawodawcy konstytucyjnego, informacją, że wolności obywatelskie są *differentia specifica* ustawy zasadniczej z 1997 r. Na wysunięcie wolności przed prawami i obowiązkami oraz na tak szczegółową regulację tego zagadnienia prawem rangi konstytucyjnej miały z pewnością doświadczenia Polaków z okresu totalitaryzmu².

W Konstytucji RP wolność to możliwość dokonywania wyboru – *wolność do* (Abramowicz 1993: 150), czyli prawo do czegoś. Prawostronnie konotowany element omawianego wyrażenia jest najczęściej nazwą czynności, np.: wolność zrzeszania się, wolność do wyrażania swoich poglądów, wolność do pozyskiwania i rozpowszechniania informacji, wolność komunikowania się, wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej, wolność wyboru miejsca zamieszkania i pobytu, wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich itd. Trzeba podkreślić, że wolność w ustawie zasadniczej z 1997 r. odnosi się do człowieka w wymiarze indywidualnym i obywatelskim³. Jest wartością, którą każdy człowiek i obywatel ma zagwarantowaną:

Każdemu **zapewnia się** nietykalność osobistą i wolność osobistą (art. 41.1.).

Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się... (art. 49).

Każdemu **zapewnia się** wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu (art. 52.1.).

Zapewnia się nienaruszalność mieszkania... (art. 50).

Każdemu **zapewnia się** wolność sumienia i religii (art. 53.1.).

Każdemu **zapewnia się** wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji (art. 54.1.).

Każdemu **zapewnia się** wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestnictwa w nich... (art. 57).

Każdemu **zapewnia się** wolność zrzeszania się (art. 58.1.).

Każdemu **zapewnia się** wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury (art. 73) [wyróżnienia – E.M.].

² W poprzedniej ustawie zasadniczej, tj. w Konstytucji PRL z 1952 r. wolność była traktowana powierzchownie i pozornie. Deklarowana „wolność ludu pracującego” poprzez liczne zakazy i cenzurę była ograniczana.

³ W konstytucjach Polski zauważa się ewolucję znaczenia pojęcia wolność. W czasach niewoli (w czasach braku państwowości) podmiotem wolności była zbiorowość ludzka – naród. W ówczesnym kontekście historycznym leksem wolność rozumiany był jako wolność ojczyzny. Gdy ojczyzna jest wolna, podmiotem wolności jest człowiek jako jednostka i obywatel.

Zwraca uwagę powtarzający się bezosobowy czasownik *zapewnia się*, sygnalizujący wprowadzenie mechanizmów zapewniających realizację postanowień konstytucyjnych.

Wolność występuje najczęściej w kolekcji z prawem. Wymienione wolności i prawa umieszczone są w kilku grupach tematycznych: wolności i prawa ogólne (8 artykułów), wolności i prawa osobiste (19 artykułów), wolności i prawa polityczne (7 artykułów), wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne (13 artykułów). Najwięcej uwagi poświęcono wolnościom i prawom osobistym – obejmują one sferę życia prywatnego jednostki i przysługują wszystkim, niezależnie od ich przynależności państwowej. Z kolei wolności i prawa polityczne dotyczą sfery życia publicznego jednostki, przy czym część z nich może być zastrzeżona tylko dla obywateli Rzeczypospolitej. Wpisane w tekst Konstytucji RP prawa i wolności ekonomiczne, socjalne i kulturalne oparte są na Pakcie Praw Gospodarczych, Socjalnych i Kulturalnych ONZ.

Przewidziano także środki ochrony wolności i praw, dając możliwość wniesienia skargi do Trybunału Konstytucyjnego lub do Rzecznika Praw Obywatelskich:

Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji (art. 79.1).

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej (art. 80).

Łączy się to z funkcjami ustawy zasadniczej, a jedną z nich jest: „proklamowanie ochrony wartości, które są uznawane za podstawowe zarówno ze społecznego, jak i indywidualnego punktu widzenia” (Witkowski 1997: 87).

Prawo stanowione przez konstytucję w pewnym stopniu wytycza granice wolności, w jakimś obszarze ją ogranicza, aby nie stała się samowolą. W ujęciu aksjologicznym *prawo* jest wartością, uprawnieniem, które przysługuje komuś (człowiekowi, jednostce) zgodnie z obowiązującymi przepisami (*Uniwersalny słownik...* 2003, t. 2: 541). Zbiorem takich przepisów i praw jest w państwie konstytucja, która stoi na straży ogólnych przepisów i norm prawnych regulujących stosunki między członkami danej społeczności. Z treści aktualnie obo-

wiążącej ustawy zasadniczej wynika, że prawo, obok wolności, jest wartością fundamentalną dla funkcjonowania demokratycznego społeczeństwa i państwa.

Leksem *prawo* w Konstytucji RP występuje najczęściej w ciągu znaczeniowym *mieć prawo*. Oznacza ‘prawo do czegoś’, ‘prawo do’, np.: prawo do sądu, prawo do obrony, prawo do udziału w referendum, prawo do informacji, prawo do pracy, prawo do nauki, prawo do ochrony zdrowia, prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, prawo do równego traktowania przez władze publiczne itd. Szczególnie istotne dziś są deklaracje równego traktowania wszystkich obywateli oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn:

Wszyscy są wobec prawa równi (art. 32).

Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym (art. 33.1).

Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń (art. 32.2).

Należy zauważyć, że wolność występuje nie tylko w kolekcji z prawem, ale także w kolekcji z godnością. Jako źródło prawa uznaje się „przyrodzoną i niezbywalną godność człowieka, która jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych” (art. 30).

Wolność człowieka i jego godność oraz wspólne dobro wszystkich obywateli to najważniejsze wartości obowiązującej ustawy zasadniczej. Wartości te wynikają z przyjętej koncepcji demokratycznego państwa prawnego: „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2). Trzeba przyznać, że bardzo rozbudowany i nowoczesny katalog wolności oraz praw człowieka i obywatela zawarty w rozdz. II Konstytucji RP nie odbiega od tych, które znajdujemy w aktach europejskich. W Traktacie Konstytucyjnym Unii Europejskiej czytamy:

Unia opiera się na wartościach poszanowania ludzkiej godności, wolności, demokracji, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne Państwu Członkowskiemu w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz równości kobiet i mężczyzn (art. 6.1).

Zatem godność ludzka, demokracja, równość, państwo prawne oraz poszanowanie praw człowieka to wartości priorytetowe Unii Europejskiej, której członkiem od 2004 r. jest Polska.

Wielka szkoda, że te powszechne wartości, wynikające z kulturowego, religijnego i humanistycznego dziedzictwa Europy, które powinny być realizowane dla dobra wszystkich mieszkańców Europy, są dziś w Polsce przez rządzących kwestionowane. Wielka szkoda, że aktualni decydenci zapominają, że wyrażenie „wspólne dobro wszystkich obywateli” odnosi się do państwa praworządnego, opartego na Monteskiuszowskiej zasadzie trójpodziału władzy. Wielka szkoda, że zapominają, że chociaż państwo uznano za wartość ogólnospołeczną, najwyższą wartość moralną, najwyższe dobro, to jednak nie państwo, lecz „przyrodzona godność człowieka, jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi” są najwyższymi wartościami wpisanymi w treść preambuły konstytucyjnej z 1997 r. „Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej” – brzmi art. 8 – byłoby dobrze o tym pamiętać.

Polacy nie są narodem szczególnie szanującym prawo⁴. Aby zmienić postawy wobec prawa i porządku prawnego funkcjonującego w Polsce, konieczna jest edukacja prawna, znajomość kultury prawnej, znajomość obowiązującej konstytucji. Byłoby dobrze, aby wszyscy obywatele, zarówno rządzący jak i rządzeni, rozumieli postanowienia konstytucji i ich nie ignorowali. Niepokojący jest brak autorytetu konstytucji wśród części elit politycznych. Już w 2010 r. na łamach „Rzeczpospolitej” P. Winczorek ostrzegął:

Dopóki konstytucja nie uzyska w opinii społecznej i w przekonaniach naszych polityków statusu aktu obdarzonego najwyższym, samoistnym i niepodważalnym autorytetem, dopóty jej znaczenie jako podstawy prawa będzie wątpliwe. A rezultatem takiego obrotu rzeczy będzie zachwianie całego jego systemu i pojawienie się poważnych zagrożeń dla wolności i praw obywateli” („Rzeczpospolita”, 14 lipca 2010 r.).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. jest „dokumentem prawnym, który w sposób niebudzący wątpliwości odpowiada na pytanie o aksjologiczny charakter i normatywny kształt ustroju naszego państwa” (Winczorek 2010a: 457). Postulowany w ustawie zasadniczej obraz państwa zakłada, że ma to być

⁴ Przyczyn należy szukać w dziejach kultury prawnej. Polska była długo pod zaborami, a obowiązujące prawo było w przeważającej mierze narzucone przez obce mocarstwa, a przez to wrogo postrzegane przez znaczną część Polaków. Również losy konstytucjonalizmu przedstawiały się nieciekawie (szerzej Malinowska 2012).

państwo demokracji politycznej, pluralizmu społecznego i politycznego, wolności gospodarowania, realizujące ideały rządów prawa, chroniące mniejszości narodowe. Ma to być państwo bezstronne w sprawach światopoglądowych, stwarzające swoim obywatelom możliwości realizacji ich potrzeb religijnych i zapewniające wolność działania Kościołom i związkom wyznaniowym. Niepokoi dziś rozdzźwięk między wartościami deklarowanymi a realizowanymi (praktykowanymi) oraz podważanie autorytetu konstytucji.

Literatura

- Abramowicz M., 1993, *Wolność. – Nazwy wartości. Studia leksykalno-semantyczne*, red. J. Bartmiński, Lublin.
- Działocha K., 1992, *Państwo prawne w warunkach zmian zasadniczych systemu prawa RP*, „Państwo i Prawo”, z. 1.
- Kita M., 2002, *Państwo jako generator gatunków mowy*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, z. LVIII.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, 1997, Warszawa.
- Konstytucja Unii Europejskiej – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*, 16 grudnia 2004 r. [<http://konstytucja.e-studio.biz.pl>] (dostęp: 15.09.2017).
- Kruk M., 2002, *Przyczynek do rozważań o inspiracjach Konstytucji RP z 1997 r.*, „Państwo i Prawo”, z. 12.
- Malinowska E., 2008, *Semantyka nazw wartości konstytucyjnych. – Styl a semantyka*, red. I. Szczepankowska, Białystok.
- Malinowska E., 2012, *Konstytucja jako gatunek tekstu prawnego*, Opole.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, 2003, red. S. Dubisz, t. 1–3, Warszawa.
- Wasilewski A., 1992, *Aktualizacja porządku prawnego – potrzeby i rygory*, „Państwo i Prawo”, z. 5.
- Winczorek P., 1997, *Konstytucja i wartości. – Charakter i struktura norm konstytucji*, red. J. Trzeciński, Warszawa.
- Winczorek P., 2010a, *Konstytucja stała czy zmienna? – W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, red. A. Choduń i S. Czepita, Szczecin.
- Winczorek P., 2010b, *Autorytet konstytucji*, „Rzeczpospolita” z dnia 14 lipca (przedruk w Winczorek 2012).
- Winczorek P., 2012, *O państwie, prawie i polityce*, Warszawa.
- Witkowski Z., 1997, *Zakres konstytucjonalizacji zasad ustrojowych w polskich aktach konstytucyjnych XX wieku. – Konstytucjonalizacja zasad i instytucji ustrojowych*, red. P. Sarnecki, Warszawa.

Wronkowska S., 1992, *Publikacja aktów normatywnych – przyczynek do dyskusji o państwie prawnym. – Prawo w zmieniającym się społeczeństwie*, red. G. Skąpska, Kraków.

Wyrzykowski M., 1991, *Legislacja – demokratyczne państwo prawa – radykalne reformy polityczne i gospodarcze*, „Państwo i Prawo”, z. 5.

Zakrzewska J., 1990, *Nowa Konstytucja Rzeczypospolitej*, „Państwo i Prawo”, z. 4.

*The axiological dimension
of the Constitution of the Republic of Poland*

This paper is an attempt to show the axiological dimension of the currently binding basic law, i.e. the *Constitution of the Republic of Poland* of 1997. The text of the constitution is a carrier of the values important to Poles, and it is predisposed to this by its specific content, a superior position in the hierarchy of normative acts and a high social authority. The information about the most important values is already provided by the constitutional introduction (preamble) – it includes the most important values of the entire community of the state *expressis verbis*. In terms of values, the author tries to read and interpret the general principles of the constitution (the constitutional principles of law) and the chapter on the freedoms and rights of persons and citizens.

The basic principles of the *Constitution of the Republic of Poland* are: the principle of a democratic state ruled by law and the tripartite separation of powers, and the priority value is man, his freedom and dignity, as well as the common good of all citizens. These values result from the adopted concept of a democratic state of law.

Keywords: *constitution, constitutional principles of law, axiology of constitution*